

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Pohjois-Satakunnan kansanopiston kannatusyhdistys ry / Kankaanpään opisto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Käsillä olevasta esityksestä ei selviä, kuinka järjestäjäneutraaliteetti aiotaan varmistaa. Malli, jossa osa oppilaitoksista saa erittäin vapaat toimintaedellytykset toteuttaa koulutusta ja toiset eivät, asettaa koulutuksenjärjestäjät eriarvoiseen asemaan keskenään.

Kansanopistot ovat ammatillisen koulutuksen järjestäjinä erikoistuneet kasvatus- ja ohjausalan koulutuksen järjestämiseen. Nykyiset tutkinnot ovat pitkälti syntyneet kansanopistojen aiemmin toteuttaman koulutuksen perusteella, ja kansanopistot ovat järjestäjinä kehittäneet vahvan osaamisen, laajat työelämäverkostot sekä toimintamallit niiden järjestämiseksi. Ne ovat osallistuneet tutkintojen uudistamiseen ja kehittämiseen. Kasvatus- ja ohjausalan työtehtävät ovat luonteeltaan pätevyitymistä vaativia. Näin ollen koulutuksen laadusta on pidettävä erityistä huolta. Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon ja sen osaamisalojen laaja järjestämisoikeus heikentäisi merkittävästi kansanopistojen toimintaedellytyksiä, koska ne järjestävät kyseistä koulutusta vakiintuneesti ja ovat investoineet sen kehittämiseen koko ko. koulutusten olemassaolon ajan. Katsomme, että kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon vapaa järjestäminen lisäisi kilpailua epäterveesti. Julkisin varoin tuotettavan koulutuksen alueellisen kilpailuasetelman luominen on epätarkoituksenmukaista. Se heikentäisi kaikkien toimijoiden toimintamahdollisuuksia.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää uudistettaisiin siten, että jatkossa valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen koulutuksen määräraha koostuisi toteumiin perustuvasta laskennallisesta perusrahoituksesta ja harkinnanvaraisesta rahoituksesta.

Pidämme hyvänä tavoitetta yksinkertaistaa ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää. Yhtäaikaisesti tapahtuvien muutosten vaikutuksia on vaikea ennakoida. Koulutuksen järjestäjät eivät myöskään ole saaneet esityksessä mainittuja koelaskelmia esitetystä rahoitusmallista, jotta vaikutuksia voitaisiin arvioida ja niihin varautua koulutuksen järjestäjien tasolla.

Kaikkineen esitetyissä rahoitusmallin uudistuksissa pitäisi varmistaa, että eri toimijoiden toimintaedellytykset turvataan. Turvaamisessa keskeistä on harkita siirtymäsäännöstä, jossa määriteltäisiin katto sille kuinka paljon yksittäisen organisaation rahoitus voi vähetä vuositasolla.

Esityksen perusteella jatkossa koko tutkinnon suorittamisesta saisi rahoitusta pelkästään niiden opiskelijoiden osalta, jotka ovat aiemmin suorittaneet vain perusasteen koulutuksen. Enimmäismäärä koskisi jatkuvan oppimisen opiskelijavuosien määrää. Katsomme, että tämä muutos heikentää kohtuuttomasti rahoitusta erityisesti niiden tutkintojen osalta, joissa työelämässä tarvitaan koko tutkinnon suorittamista tai alaan liittyy pätevyysvaatimuksia. Näitä koulutuksia ovat esimerkiksi kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto ja ammattitutkinto (koulunkäynnin ohjaaja). Esityksen tavoitteena on ohjata opiskelijoita suorittamaan tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia. Se ei kuitenkaan ole osalla aloista tarkoituksenmukaista opiskelijoiden työllistymisen näkökulmasta. Koulutuksen järjestäjä ei voi jättää näiden alojen opiskelijaa vain tutkinnonosien varaan. Kelpoisuuden vuoksi koko tutkinnon suorittaminen on mahdollistettava. Esitetyssä mallissa koko tutkinnon suorittamisesta ei kuitenkaan saisi rahoitusta. Samalla alat ovat kuitenkin juuri niitä aloja, joilla pitäisi saada kelpoista työvoimaa lisää.

Esitämme, että sellaiset tutkinnot, joissa työelämä edellyttää koko tutkinnon suorittamista huomioidaan edelleen rahoituksessa myös koko tutkinnon osalta.

Esitämme, että sisäoppilaitosmuotoisuus mainitaan edelleen järjestämisluvuissa ja säilytetään rahoituksen kertoimena. Kansanopistot ovat laissa vapaasta sivistystyöstä (632/1998) määritellyjä sisäoppilaitoksiksi. Niiden järjestämä asuminen ei ole vain majoituspalvelua, vaan kysymys on laajemmasta pedagogisesta lähestymistavasta ja investoimisesta oppimisympäristöön, jossa voidaan oppia myös yhteisöllisesti vapaa-ajalla.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

-

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

-

Asetusluonnokset

Asetusluonnoksen liitteestä selviää, että muutamaa ammatti- ja erikoisammattitutkintoa lukuun ottamatta kaikki kyseiset tutkinnot sijoittuisivat jatkossa kustannuskoriin 1.

Esimerkiksi kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnon painokerroin olisi 0,41. Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinto on alalle tulo tutkinto esim. koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan

osaamisalan (koulunkäynnin ohjaaja) osalta. Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto ja ammattitutkinto ovat siis rinnakkaisia suoritusmahdollisuuksia eivät jatkumojia, ensin perustutkinto ja sitten ammattitutkinto, kuten monilla muilla aloilla.

Emme kannata sitä, että opiskelijamaksujen perimisen oikeus ammattitutkintojen osalta poistettaisiin nykyisessä taloudellisessa tilanteessa. Opiskelijamaksut kohdentuvat tutkintoihin, joissa opiskelijoilla on pääosin jo aikaisempi tutkinto. Hallitus kohdentaa muun muassa näihin tutkintoihin kehysriihessä päättämänsä ammatillisen aikuiskoulutuksen leikkaukset, joten oppilaitosten oikeutta kerätä ei tule poistaa.

Asetus rahoituksen laskentaperusteista sisältää seuraavan linjauksen: Jos tutkinnon tai tutkinnon osan suorittanut työllistynyt tai jatko-opintoihin siirtynyt on tutkinnon suorittamisen aloittamista edeltävän vuoden lopussa ollut työllinen, painokerroin on 0. Jos tutkinnon tai tutkinnon osana suorittanut työllistynyt tai jatko-opintoihin siirtynyt ei ole tutkinnon suorittamisen aloittamista edeltävän vuoden lopussa ollut työllinen, painokerroin on 1. Jos työllisyys tai työttömyys tahdotaan ottaa tällä tavalla indikaattoriksi, työttömyyden toteaminen opintojen alkuvaiheessa pitäisi olla mittauspisteenä, ei sen vuoden alku, kun opinnot alkavat.

Asetusluonnoksessa ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta 1§:ssä on lueteltu rajoitettavat tutkinnot, jotka opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä voidaan rajata ammatillisen koulutuksen kokeilusta annettavan järjestämisluvan ulkopuolelle. Esitämme, että kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto lisätään esityksen 1§:ään rajoitettavaksi tutkinnoksi. Tätä perustelemme sillä, että kokeilua koskevan lakiesityksen 5§:n mukaan säädettäisiin, että opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä koulutuksen järjestäjän kokeiluluvasta voidaan rajata pois tutkintoja ja osaamisaloja tietyin edellytyksin. Erityisesti ne tutkinnot, joiden tarjonta on selvästi tiettyjen erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien toteuttamaa, voidaan rajata pois kokeiluluvasta. 5§:n kolmannen momentin mukaan tutkintoja ja osaamisaloja voitaisiin rajoittaa, mikäli niiden laaja järjestämisoikeus heikentäisi olennaisesti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, jotka tämän lain voimaan tullessa järjestävät kyseistä koulutusta. Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon ja sen osaamisalojen laaja järjestämisoikeus heikentäisi merkittävästi kansanopistojen toimintaedellytyksiä, koska ne järjestävät kyseistä koulutusta vakiintuneesti ja ovat investoineet sen kehittämiseen koko ko. koulutusten olemassaolon ajan.

Muut kommentit

Lakiesityksillä ja ammatilliseen koulutukseen samalla kohdistuvilla 100 miljoonan leikkauksilla on merkitystä erityisesti ammatilliseen aikuiskoulutukseen.

Koulutuksen järjestäjälle tulee olemaan erittäin haasteellista mukauttaa toimintaansa näin nopeasti ja mahdollisesti merkittävästikin osuvien leikkausten vuoksi.

Pohjois-Satakunnan kansanopiston kannatusyhdistys ry - Kankaanpään
opisto